

Az elmélet fegyvere

*Beszéd Ázsia, Afrika és Latin-Amerika népeinek
első Trikontinentális Szolidaritási Értekezletén*

Havanna, 1966. január 6.

A Trikontinentális Értekezletet 1966. január 3. és 15. között tartották meg Havannában, közel 500 részvevővel, 82 ázsiai, afrikai és latin-amerikai ország mintegy száz politikai szervezetének képviselőjében. Mint Mehdi Ben Barka, az értekezletet előkészítő bizottság elnöke megállapította – nem sokkal azelőtt, hogy a marokkói titkosszolgálat Párizsban, 1965. október 29-én elrabolta és meggyilkolta (holtteste sosem került elő) –, a formálódó harmadik világon ezen a magánemelésen egyedülálló összefogásán a két nagy világforradalmi áramlat, az októberi szocialista forradalom és a nemzeti felszabadító forradalom képviselői vesznek/vettek részt. Az értekezleten az akkoriban egymással már élesen szembenálló két szocialista nagyhatalom, a Szovjetunió és Kína is képviseltette magát, amiktől a szervezők egyenlő távolságot kívántak tartani. Az ún. bandungi folyamat (lásd e számunk vonatkozó írását), majd a belőle kifejlődött el nem kötelezett mozgalma a Trikontinentális Értekezlet nyomán terjedt ki – Afrika és Ázsia után – Latin-Amerikára is, és egyszersmind radikalizálódott: élesen imperializmus- és főként USA-ellenesé vált. A konferencia első felszólalója Amílcar Cabral, a Guinea és a Zöldfoki-szigetek Függetlenségének Afrikai Pártja (PAIGC) alapítója, a korszak egyik legnagyobb tekintélyű forradalmár-teoretikusa volt, akit az értekezlet szervezői különleges elbírálásban részesítettek: Cabral háromszor annyi időt kapott beszédének elmondására, mint a többi szónok. A beszéd a third-worldism/tiers-mondisme – a világréndszert a harmadik világ látószögéből szemlélő szellemi-politikai irányzat egyik legfontosabb elméleti dokumentuma. Az Egyesült Államok által képviselt imperialista erők válasza a Trikontinentális Értekezlet megrendezésére rendkívül heves volt: két héttel az esemény után az Amerikai Államok Szervezetének perui tanácskozása a találkozót „kommunista összees-

küvésnek” minősítette, és az USA delegátusa kijelentette: a konferencia „a Szovjetunió, a kommunista Kína, Kuba és csatlósainak legkirívóbb erőfeszítése arra, hogy kiprovokálja a demokratikus kormányok megbuktatását a földrészen, s azokat diktatórikus, kommunista rezsimekkel váltsa fel.” Az Egyesült Államok Szenátusának egyik bizottsága pedig jelentésében az értekezletet „a nyugati félteke történetének legnagyobb Amerika-ellenes, prokommunista összefüvetelének” titulálta.

L. GY.

*

Ha közülünk bárki úgy érkezett Kubába, hogy fenntartásai voltak a kubai forradalom szilárdságával, erejével, érettségével és életképességével kapcsolatban, kételyeit eloszlatta, amit itt tapasztaltunk. Szívünket melengető megingathatatlan bizonyosság, ami erőt ad a közös ellenséggel szembeni nehéz, de dicsőséges harchoz, hogy nincs a világon hatalom, ami elpusztíthatná a kubai forradalmat, mely nemcsak új életet teremt vidéken és városon egyaránt, de olyan Új Embert is, aki tudatában van jogainak és – ami még fontosabb – a nemzet, a földrész és a nemzetköziség iránti kötelezettségeinek is. A kubai nép az elmúlt hét évben – és különösen 1965-ben, a mezőgazdaság évében – minden területen jelentős haladást ért el.

Ez, úgy hisszük, fontos tanulással szolgál a nemzeti felszabadító mozgalmak, s főként azok számára, akik azt kívánják, hogy nemzeti forradalmuk valódi forradalom legyen. Egyesek nem mulasztottak el rámutatni: a kubaiak egy része, igaz, csupán elenyésző kisebbsége, nem osztozott a forradalom hetedik születésnapját köszöntő ünnepek örömeiben és reményeiben, mert szemben állnak a forradalommal. Lehet, mások nincsenek jelen a nyolcadik évforduló ünnepségein, mégis kijelenthetjük, a forradalom ellenségeivel szembeni „nyitott kapuk” politikáját a bátorság, az eltökéltség, az emberiség és a nép iránti bizalom megnyilvánulásának, az ellenség feletti politikai és morális győzelemnek tartjuk. Azoknak, akik a barátság szellemében aggódnak ama veszély miatt, hogy sokakat érint a kivándorlás, mi, Afrika országainak népei, akik még teljes egészében portugál gyarmati uralom alatt élünk, garantáljuk, hogy készek vagyunk annyi férfit és nőt küldeni Kubába, amennyi szükséges ahhoz, hogy kompenzáljuk mindazok távozását, akiknek érdekei és hozzáállása, osztályszempontok miatt, vagy azért, mert nem képesek az alkalmazkodásra, nem fér össze a kubai nép érdekeivel. Újra bejárva őseink nehéz és tragikus

útját, akiket főként Guineából és Angolából rabszolgaként hurcoltak be Kubába, immár szabad emberek, önkéntesek és kubai hazafiak leszünk, hasznos szerepet töltve be ebben az új, igazságos és többfajú (multiracial) társadalomban, életünkkel segítve és védelmezve a kubai nép győzelmét. [...]

Nem használjuk fel ezt a szószéket az imperializmus elleni támadásra. Országainkban, ahol a gyarmatosítás által ránk hagyott fejletlen állapotok miatt a tűz még fontos eszköz, bár hamis barát is, egy Afrikaszerte elterjedt közmondás úgy tartja: „Ha ég a kunyhód, mit sem ér a tam-tamot verni.” Trikontinentális szinten ez az jelenti, hogy sem kiabálással, sem sértésekkel [...] nem érhetjük el az imperializmus kiküszöbölését. Szerintünk az imperializmusról [...] úgy fejezhetjük ki legjobban legrosszabb véleményünket, ha fegyvert fogunk és harcolunk ellene. Ezt tesszük és ezt fogjuk tenni mindaddig, míg teljesen fel nem számoljuk az idegen uralmat afrikai országainkban. [...]

Napirendünk olyan témákat foglal magában, amelyek jelentősége és kidomborítása vitathatatlan, s amelyekből egyenesen következik uralkodó törekvésünk: a *harc*. Ugyanakkor úgy véljük, a harc egy számunkra alapvető típusa nem kap kellő hangsúlyt a munkaprogramban, noha biztosak vagyunk benne, hogy a programot kidolgozók gondolataiban jelen volt: *a saját gyöngeségeinkkel szembeni harcra* gondolunk. Más esetek különbözhetnek a miénktől, de tapasztalataink arra tanítanak, hogy a mindennapi harc általános körülményei közepette [...] az önmagunk elleni harc a legnehezebb – jelenleg csakúgy, mint népeink jövőjében. E harc országaink gazdasági, társadalmi, kulturális (és így történelmi) valóságának belső ellentmondásait fejezi ki. Meggyőződésünk, hogy minden nemzeti forradalom, amely nem bír e valóság alapvető ismeretével, a sikertelenséget, sőt a kudarcot kockáztatja.

[Az ideológia hiánya]

Amikor az afrikai nép a maga egyszerű nyelvén kijelenti, hogy „bármily forró legyen is a forrás vize, nem főzi meg a rizsedet”, egyedülálló egyszerűségével nemcsak a fizika, hanem a politikatudomány egyik alapvető elvét is megfogalmazza. Tudjuk ugyanis, hogy egy mozgásban lévő jelenség végbemenetele, bármilyenek is a külső körülményei, főleg belső jellemzőitől függ. Azt is tudjuk, hogy politikai síkon [...] saját valóságunkat igazán csak e valóság konkrét megismerésével,

saját erőfeszítéseinkkel és áldozatainkkal változtathatjuk meg. Ebben a trikontinentális légkörben, ahol tapasztalat és példa bőven akad, hasznos emlékeztetnünk arra, hogy bármekkora legyen is az általunk vizsgált esetek hasonlósága, ellenségeink azonossága, a nemzeti felszabadítás és a társadalmi forradalom – sajnos, vagy szerencsére – nem exportcikk: ezek napról napra s egyre inkább – a kedvező és a kedvezőtlen külső tényezők által többé-kevésbé befolyásolt – helyi, nemzeti cselekedetek eredményeként jöhetnek létre; lényegében az egyes népek történeti valósága határozza meg, és az e valóságot jellemző különböző tényezők közötti belső ellentmondások legyőzése, illetve azok helyes megoldása szilárdítja meg őket. A minden idők legnagyobb imperialista és szocialistaellenes hatalmától száz-egynéhány kilométerre lezajló kubai forradalom mind tartalmában, mind fejlődésének formájában meggyőző gyakorlati példa számunkra az említett alapelv érvényességére. [...]

A nemzeti felszabadító mozgalmakon belüli ideológiai hiányosság – nevezhetjük akár az ideológia teljes hiányának is –, ami az e mozgalmak által átalakítandó történelmi valóság nem ismerésével magyarázható, imperializmusellenes harcunk egyik legnagyobb, ha nem a legnagyobb gyöngesége. De úgy véljük, hogy különféle tapasztalatokból már elégséges mennyiség halmozódott fel ahhoz, hogy lehetővé tegye a gondolati és a cselekvési vezérfonál meghatározását ennek a hiányosságnak kiküszöbölésére. E tárgy széles körű megvitatása hasznos lehet, mivel e konferencia számára értékes hozzájárulást tesz lehetővé a nemzeti felszabadítási mozgalmak jelenlegi és jövőbeli cselekvésének erősítéséhez. Ezen mozgalmak számára ez a konkrét segítség egyik formája lenne, és véleményünk szerint nem kevésbé fontos, mint a fegyverben és más formában nyújtott politikai és pénzügyi támogatás.

Ehhez a vitához való szerény hozzájárulás szándékával terjesztjük itt elő véleményünket a nemzeti felszabadítás alapjairól és céljairól, a társadalmi szerkezettel összefüggésben. Ezt a véleményt harci tapasztalatunk és más tapasztalatok kritikus elemzése alakította ki. Akik elméleti jellegűnek látják, azokat emlékeztetnünk kell arra, hogy minden gyakorlat elméletet szül. És bár igaz, hogy egy forradalom elbukhat akkor is, ha tökéletesen megformált elmélet táplálja, de még senki sem vitt véghez győztes forradalmat forradalmi elmélet nélkül.

[Az osztályharc]

Azok, akik azt mondják, [...] hogy a történelem mozgatóereje az osztályharc, ha alaposabban ismernék az egyes gyarmatosított, azaz az imperializmus által leigázott népek lényeges jellemzőit, bizonyára egyetértenének avval, hogy pontosítás és még nagyobb alkalmazási terület létrehozása céljából felülvizsgálják ezt az állítást. Az emberiség és az azt alkotó egyes népek általános fejlődésében ugyanis az osztályok e csoportok totalitásában, nem általánosított és egyidejű jelenségként, s nem is befejezett, tökéletes, egyforma és spontán egészként tűnnek fel. Egy vagy több emberi csoporton belül az osztálydefiníció a termelőerők fokozatos fejlődésének és az e csoport által termelt vagy más csoporttól elrabolt gazdagság elosztási jellemzőinek alapvető következménye. Vagyis az *osztály* társadalmi-gazdasági jelensége legalább két lényeges és egymással összefüggő változó függvényeként jelenik meg és fejlődik: ezek a termelőerők szintje és a termelési eszközök tulajdonrendszere. Ez a fejlődés lassan, fokozatosan és egyenlőtlen módon megy végbe, az alapvető összetevők mennyiségi és általában alig észrevehető változásai révén. Olyan folyamat ez, amely a felhalmozás egy bizonyos fokán minőségi ugrásba megy át, ami az osztályok és az osztályok közötti ellentét megjelenésében fejeződik ki.

Egy adott mozgásban lévő társadalmi-gazdasági alakulat szempontjából külsőleges tényezők többé-kevésbé jelentős módon hathatnak az osztályok kialakulásának folyamatára. Meggyorsíthatják, fékezhetik a folyamatot, sőt visszaeséseket is kiválthatnak. Amikor bármily okból megszűnik e tényezők befolyása, a folyamat visszanyeri függetlenségét, és ütemét ezentúl nemcsak az egésznek sajátos belső jellemzői határozzák meg, hanem a külső tényezők időleges hatása által kiváltott okozatok is. Tisztán belső síkon a folyamat üteme váltakozhat, de megmarad folyamatosnak és progresszívnek. Ugrásszerű fejlődések csak a termelőerők szintjén vagy a tulajdon rendszerében végbement heves változások – átalakulások – függvényeként lehetségesek. Az osztályok fejlődési folyamatán belül, a termelőerők szintjén vagy a tulajdonrendszerben végbement változások eredményeként kialakult ilyen heves átalakulásokat szokták a gazdasági és politikai nyelvben forradalmaknak nevezni.

Megállapítható, hogy ennek a folyamatnak a lehetőségeit érezhető módon befolyásolják külső tényezők, különösen az emberi közösségek egymásra hatása, amit jelentősen megnövelt a közlekedési és

hírközlési eszközök fejlődése. Ez az egymásra hatás teremtette meg a világot és az emberiséget, eltüntetve az elszigeteltséget egyazon vidék embercsoportjai és egyazon földrész vidékei között, valamint földrészek között is. Ez a hosszú történeti időszakaszt jellemző fejlődés, amely az első közlekedési eszköz feltalálásával kezdődött, már megnyilvánult a pun utazások és a görög gyarmatosítás idején, fokozódott a tengeri felfedezésekkel, a gőzgép feltalálásával és az elektromosság felfedezésével. És napjainkban az atomenergia békés felhasználása azt a reményt keltheti bennünk, hogy ha nem telepítjük is szét az embereket a csillagokra, de legalább emberségessé tesszük a világmindenséget.

Az előbb elmondottak lehetővé teszik a következő kérdés feltevését: vajon a történelem csak attól a pillanattól kezdődött, ahogy az osztály jelensége és ennek következtében az osztályharc kifejlődött? Az igenlő válasz azt jelentené, hogy történelem kívül helyeznénk el azoknak az embercsoportoknak a teljes életkorszakát, amelyek a vadászat és később a nomád és letelepült mezőgazdaság felfedezésétől a nyájak kialakításáig és a föld magánkisajátításáig éltek. Ez azt is jelentené – és ennek elfogadását elutasítjuk –, hogy Afrika, Ázsia és Latin-Amerika több embercsoportja történelem nélkül vagy a történelmen kívül élt, amikor az imperializmus igája alá került. Ez azt jelentené, hogy országainknak a guineai balantékhoz, az angolai koanamákhoz és a mozambiki makondékhoz hasonló népei még ma is a történelmen kívül élnének, vagy hogy nincs is történelmük – ha eltekintünk az elszennvedett gyarmatosítás gyenge hatásától.

Ez az elutasítás, amely egyébként országaink társadalmi-gazdasági valóságának konkrét ismeretére és az *osztály* jelenség fejlődési folyamatának elemzésére épül, ahogy ezt korábban láttuk, elvisz minket annak elfogadásához, hogy ha az osztályharc a történelem mozgatóereje, csak egy bizonyos történeti szakaszban az. Ez azt jelenti, hogy az osztályharc *előtt* és szükségszerűen *utána* is a történelem motorja egy (vagy több) tényező volt és lesz. Könnyen elfogadjuk, hogy valamennyi embercsoport történetének ez a tényezője az adott csoportra jellemző *termelési mód* – azaz a termelőerők szintje és a tulajdonrendszer. Az osztály meghatározása és az osztályharc, amint láttuk, inkább maga is a termelési eszközök tulajdonrendszeréhez kapcsolódó termelőerők fejlődésének következménye. Számunkra tehát helyesnek tűnik az a következtetés, hogy a történelem valódi és állandó mozgatóereje a termelőerők színvonala, ami egyben az osztályharc tartalmának és formájának lényegi meghatározó eleme is.

Ha elfogadjuk ezt a következtetést, akkor eltűnnek a gondolatainkat meghatározó kétségek. Mert ha egyfelől megállapítjuk, hogy a történelem léte az osztályharcot megelőzően nyilvánvaló, és ezáltal országaink – és talán földrészeink – néhány embercsoportja esetében elhárítjuk a történelem nélküli nép szomorú állapotát, ezzel másfelől bebizonyítjuk a történelemnek az osztályharc, illetve az osztályok eltűnése után is meglévő folyamatosságát. És mivel nem mi állapítottuk meg tudományos alapokon az osztályok eltűnését mint történelmi szükségszerűséget, megelégszünk ezzel a következtetéssel, amely bizonyos fokig visszaállít egy összefüggést és ugyanakkor azoknak a népeknek, amelyek mint Kuba, a szocializmust építik, megadja a kellemes bizonyosságot, hogy nem lesznek történelem nélkül, ha társadalmi-gazdasági alakulatukon belül az osztály mint jelenség, és az osztályharc felszámolásának folyamata befejeződik. Az örökkévalóság nem e világi, de az ember túl fogja élni az osztályokat, termelni fog és történelmet alkotni, mivel nem tud felszabadulni a termelőerők fejlődésének alapját képező teher, keze és agya szükségleteinek terhe alól.

[A termelési módról]

A jelenlegi valóságról mondtak lehetővé teszik, hogy elfogadjunk egy olyan elméletet, miszerint egy embercsoport, illetve az emberiség történelme legalább három szakaszon megy át. Az elsőnek a termelőerőknek és az ember természet feletti uralmának egy alacsony szintje felel meg. A termelési mód elemi jellegű, nem létezik még a termelési eszközök magántulajdona, nincsenek osztályok és így osztályharc sem. A másodikban a termelőerők színvonalának emelkedése elvezet a termelési eszközök magántulajdonához, és fokozatosan bonyolítja a termelési módot. Így a mozgásban lévő társadalmi-gazdasági alakulaton belül érdekellentéteket vált ki, lehetségessé teszi az *osztály* jelenségének és vele az osztályharcnak a megjelenését, ami tulajdonképpen nem más, mint a gazdaság területén a termelési mód és a termelési eszközök magántulajdonba vétele közötti ellentmondás társadalmi kifejeződése. A harmadik az, amely a termelőerők egy adott szintjén lehetővé teszi és megvalósítja a termelési eszközök magántulajdonának felszámolását, az osztály mint jelenség és így az osztályharc megszüntetését, aminek következtében új, a társadalmi-gazdasági alakulatok történelmi folyamatában eddig ismeretlen erők szabadulnak fel.

A politikai-gazdasági nyelvben az első szakasz a földművelő és állattenyésztő közösségi társadalomnak felelne meg, ahol a társadalmi struktúra állam nélküli, horizontális. A második a feudális vagy hasonló agrártársadalmaknak és az ipari-mezőgazdasági polgári társadalmaknak. Itt már találkozunk az állammal, a társadalmi szerkezet pedig vertikálisan fejlődik. A harmadik szakasz megfelelné a szocialista és kommunista társadalmaknak, ahol a gazdaság főleg vagy kizárólag ipari (mivel maga a mezőgazdaság is az ipar egyik formájává válik). Itt az állam fokozatosan halad megszűnése felé, vagy megszűnik, a társadalmi struktúra pedig visszatér a horizontálishoz: a termelőerők, a társadalmi viszonyok és az emberi értékek értékelésének egy magasabb szintjén.

Az emberiségnek vagy az emberiség egy részének (egyazon vidék, egy vagy több földrész embercsoportjai) szintjén ez a három szakasz (vagy kettő közülük) egyidejű lehet, ahogy ezt mind a jelenlegi valóság, mind a múlt bizonyítja. Ez az emberi társadalmak egyenlőtlen fejlődésének a következménye, amit kiválthat a belső vagy külső tényezőknek a fejlődésre gyakorolt gyorsító vagy késleltető hatása is. Másrészt egy adott társadalmi-gazdasági alakulat történeti folyamatában mindegyik említett szakasz magában hordja a következő szakasz csíráit az átalakulás egy bizonyos szintjétől kezdve.

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy az emberiség életének jelenlegi szakaszában, egy adott társadalmi-gazdasági alakulat számára a három jellemző szakasz időbeli egymásutánisága elkerülhető. Bármilyen legyen is a termelőerőknek és az azt jellemző társadalmi struktúrának jelenlegi színvonal, egy társadalom gyorsan átlépheti a konkrét helyi (történelmi és emberi) realitások által meghatározott és annak megfelelő szakaszokat, hogy egy magasabb szakaszba jusson. Ez a haladás függ a termelőerők fejlődésének konkrét lehetőségeitől, azt pedig főleg az e társadalmat irányító politikai hatalom természete határozza meg, azaz az államtípus, vagy ha úgy tetszik, az e társadalmon belül uralmon levő osztály vagy osztályok jellege.

Egy részletesebb elemzés megmutatná nekünk, hogy a történeti folyamatban egy ilyen ugrás lehetősége a gazdaság területén alapvetően azon eszközök erejéből fakad, amelyek pillanatnyilag az ember rendelkezésére állanak ahhoz, hogy legyőzze a természetet; politikai téren pedig abból az új eseményből, amelyik gyökeresen átalakította a világ képét és a történelem menetét: a szocialista államok megteremtéséből.

Látjuk tehát, hogy népeinknek megvan a maguk történelme, akármilyen szakaszban legyen is gazdasági fejlődésük. Amikor im-

perialista uralom alá kerültek, népeinknek (vagy az őket alkotó embercsoportoknak) történeti folyamatát egy külső tényező erőszakos tevékenysége rendelte maga alá. Ez az akció – az imperializmusnak a társadalmainkra gyakorolt hatása – országaink termelőerőinek fejlődési folyamatát, népeink társadalmi szerkezetét, valamint nemzeti felszabadító harcaink tartalmát és formáját csupán befolyásolhatta.

De azt is látjuk, hogy abban a történelmi összefüggésben, amelyikben ezek a harcok kibontakoznak, népeink számára konkrét lehetőség nyílik arra, hogy a kizsákmányoltság és elmaradottság jelenlegi helyzetéből a történeti folyamat olyan új szakaszába lépjenek át, amelyik a gazdasági, társadalmi és kulturális lét magasabb formájába vezetheti át őket.

[Az imperializmus]

E konferencia nemzetközi előkészítő bizottsága kidolgozott egy politikai beszámolót. Ismételten kijelentjük: mi azt teljes mértékben támogatjuk, amiért világos módon és tömör elemzésben, gazdasági összefüggésében és történeti koordinátái között helyezte el az imperializmust. Nem ismételjük itt el mindazt, ami már elhangzott e gyűlésen. Egyszerűen azt mondjuk, hogy az imperializmust meghatározhatjuk úgy, mint a világ két táján – előbb Európában, majd Észak-Amerikában – felhalmozott monopolista és finánc-tőke profithajhászásának és mind nagyobb értéktobblet szerzésére való törekvésének világméretű kifejeződését. És ha az imperializmust a világ képét megváltoztató magasabb rendű tényezőnek, a tőkének és felhalmozási folyamatának általános fejlődési vonalában akarjuk elhelyezni, akkor azt mondhatnánk, hogy az imperializmus a tengerekről a szárazföldre áthelyezett, népeink anyagi és emberi erőforrásainak kizsákmányolására átszervezett, megerősített és alkalmassá tett kalózkodás. De ha képesek voltunk nyugalommal elemezni az imperializmus jelenségét, akkor nem botránkoztatunk meg senkit annak elismerésével, hogy az imperializmus – amiről minden azt bizonyítja, hogy valóban a kapitalizmus fejlődésének utolsó szakasza – történelmi szükségszerűség volt, az emberiségnek mint mozgásban levő egésznek az összefüggésében a termelőerők fellendülésének és a termelési eszközök átalakulásának a következménye. Szükségszerűség, mint ahogy szükségszerűség jelenleg a népek nemzeti felszabadítása, a kapitalizmus lerombolása és a szocializmus megjelenése is.

Népeink számára annak ismerete a lényeges, hogy az imperializmus mint cselekvő tőke betöltötte-e vagy sem országainkban a számára fenntartott történelmi hivatást, azaz a termelőerők fejlődési folyamatának meggyorsítását és a termelési eszközök jellemzőinek komplexebbé alakítását; a burzsoázia fejlődésével az osztálykülönbségek elmélyítését és az osztályharc intenzívebbé válását; a népek gazdasági, társadalmi és kulturális színvonalának jelentős növelését. Ugyanúgy érdekeltek vagyunk annak felismerésében, hogy mi az imperialista tevékenység befolyása és hatása népeink társadalmi szerkezetére és történeti folyamatára.

Itt nem vádoljuk vagy dicsőítjük az imperializmust, hanem csak elmondjuk, hogy akár gazdasági, akár társadalmi, akár kulturális síkon nézzük, az imperialista tőke messze nem töltötte be országainkban azt a történeti hivatást, amelyet a tőke a felhalmozás országaiban megvalósított. Ez azt jelenti, hogy míg egyfelől az imperialista tőkének a legtöbb leigázott országban egyszerűen az értéktobblet megszorozása volt a funkciója, másfelől azt látjuk, hogy a tőke történeti képessége (mint a termelőerők fejlődési folyamatának elpusztíthatatlan gyorsítója) szigorúan a saját szabadságától függ, azaz attól, hogy mennyire függetlenül használják fel. El kell azonban ismernünk, hogy néhány esetben az imperialista tőkének vagy a haldokló kapitalizmusnak elegendő érdeke, ereje és ideje volt városok építésén kívül a termelőerők színvonalának emelésére is. Így a bennszülött népesség egy kisebbsége számára lehetővé tette, hogy jobb, sőt kiváltságos életszínvonalat érjen el, hozzájárulva így a szóban forgó társadalmon belüli ellentmondásokat elmélyítő, és egyesek által bizonyára dialektikusnak nevezett folyamathoz. Más, még ritkább esetekben megvolt a tőkefelhalmozás lehetősége, ami megteremtette egy helyi burzsoázia kialakulásának a feltételeit. Az imperialista uralomnak népeink társadalmi struktúrájára és történeti folyamatára gyakorolt hatásaival kapcsolatban legelőször is célszerű az imperialista uralom általános formáinak a vizsgálata.

Legalább két ilyen forma van:

1. A közvetlen uralom – az elnyomott néptől idegen hivatalnokokból alkotott politikai hatalom segítségével (fegyveres erők, rendőrség, közigazgatási alkalmazottak és telepések), amelyet klasszikus gyarmatosításnak vagy kolonializmusnak nevezünk.

2. A közvetett uralom – többségében vagy teljes egészében bennszülött hivatalnokokból alkotott politikai hatalom segítségével –, amit neokolonializmusnak nevezünk.

Az első esetben, bármilyen szakaszban legyen is, az alábbi következményeket szenvedheti el a leigázott nép társadalmi szerkezete:

a) Teljes elpusztítás, amit általában követ a bennszülött lakosság azonnali vagy fokozatos kiirtása és annak más eredetű népességgel való felváltása.

b) Részleges elpusztítás, amit általában egy más eredetű népesség többé-kevésbé jelentős letelepítése kísér.

c) Látszólagos konzerválás, amit lehetővé tesz a bennszülött népességnek az életlehetőségektől többnyire megfosztott zónákba és rezervátumokba való kényszertelepítése, amit egy más eredetű népesség tömeges betelepítése kísér.

A nemzeti felszabadítás problematikájának keretében a két utolsó eset megvizsgálása a lényeges, mivel ezek a legelterjedtebbek Afrikában. Elmondhatjuk, hogy Afrika akármely országát nézve, az imperializmus hatása megbénította, befagyasztotta a leigázott nép történeti folyamatát (sőt néhány esetben visszafejlesztette). Ez a benuulás azonban mégsem teljes. A kérdéses társadalmi-gazdasági alakulat egyik-másik szektorában jelentős átalakulásokat találhatunk. Ezeket néhány belső (helyi) tényező szakadatlan hatása befolyásolja, vagy pedig a gyarmati uralom által bevezetett új tényezőkből, mint például a pénzforgalomból és a városi központok kifejlődéséből fakadnak. Ezen átalakulások között szükséges megemlíteni bizonyos esetekben a bennszülött uralkodó osztályok vagy szektorok tekintélyének fokozatos elvesztését, a paraszti lakosság egy részének kényszerű vagy önkéntes beáramlását a városi központokba, amit olyan új társadalmi rétegek kifejlődése követ, mint a bérmunkásoké, a hivatalnokoké, a kereskedelmi alkalmazottaké és a szabadfoglalozásúaké, valamint a munkanélküliek változó rétege. Falun igen különböző intenzitással és mindig a városi környezethez kötődve kiemelkedik a mezőgazdasági kisbirtokosokból álló réteg. A neokolonializmus esetében – akár bennszülött, akár idegen eredetű a gyarmatosított népesség többsége – az imperialista tevékenység olyan helyi burzsoázia vagy álburzsoázia megteremtésére irányul, amely az elnyomó ország uralkodó osztályának van kiszolgáltatva.

A társadalmi szerkezet átalakulása kevésbé erős az alsóbb rétegeknél, főleg pedig falun, ahol a gyarmati szakasz jellemzői maradnak meg. De egy általában kis bürokrata-burzsoákból és a kereskedelmi szektor közvetítőiből (komprádorokból) álló bennszülött álburzsoázia kialakulása megerősíti a társadalmi rétegek differenciálódását, és a helyi elemek gazdasági tevékenységének erősítésével, nevezetesen

egy városi munkásosztály fokozatos kifejlődésével, a mezőgazdasági magántulajdon meghonosodásával, és az agrárproletariátus fokozatos megjelenésével új távlatokat nyit a társadalmi fejlődés számára. A társadalmi szerkezetnek e többé-kevésbé jelentős átalakulásai, amelyeket a termelőerők színvonalának jelentős emelkedése határoz meg, közvetlen hatással vannak az adott társadalmi-gazdasági alakulat történeti folyamatára. Míg a klasszikus gyarmatosításnál ezt a folyamatot megállítják, a neokolonialista uralom, lehetővé téve a társadalmi fejlődés feleledését (az érdekkellentétekét a bennszülött társadalmi rétegeken belül, vagy az osztályharcot) azt az illúziót kelti, hogy a történeti folyamat visszatér normális menetéhez. Ezt az illúziót erősíti meg egy bennszülött elemekből álló politikai hatalom – nemzeti állam – léte. Tulajdonképpen ez csak illúzió, mivel a valóságban a helyi „uralkodó” osztály alávetettsége az elnyomó ország uralkodó osztályának korlátozza vagy megakadályozza a nemzet termelőerőinek fejlődését. De korunk világgazdaságának konkrét feltételei között ez a függés elkerülhetetlen, ennek következtében a helyi álburzsoázia, bármennyire nacionalista is, nem tudja hatékonyan gyakorolni történelmi funkcióját, nem tudja szabadon irányítani a termelőerők fejlődését; egyszerűen, nem válhat *nemzeti burzsoáziává*. Márpedig, ahogy láttuk, a termelőerők jelentik a történelem motorját, s ezért fejlődési folyamatának teljes szabadsága e fejlődés maradéktalan érvényesülésének nélkülözhetetlen feltétele.

Látjuk tehát, hogy mind a kolonializmusban, mind a neokolonializmusban az imperialista uralom lényegi jellemvonása megmarad. Nem más ez, mint a leigázott nép történeti folyamatának tagadása a nemzeti termelőerők fejlődési folyamata szabadságának megakadályozása révén.

Ez a következtetés, amely lényegét tekintve azonosítja az imperialista uralom két nyilvánvaló formáját, számunkra, azaz a felszabadító mozgalmak számára alapvetően fontosnak tűnik mind a harc során, mind pedig a függetlenség elnyerése után.

Az elmondottakra alapozva megállapíthatjuk, hogy a nemzeti felszabadítás az a jelenség, amelyik egy meghatározott társadalmi-gazdasági alakulat történeti folyamatában a tagadás tagadását jelenti. Más szavakkal, egy nép nemzeti felszabadítása e nép történelmi arculatának visszahódítását jelenti, visszatérését a történelembe, az őt leigázó imperialista uralom lerombolása útján.

Láttuk, hogy a leigázott társadalmi-gazdasági alakulat termelőerői fejlődési folyamata szabadságának bitorlása képezi az imperialista

uralom fő és állandó jellemzőjét, bármilyen formát öltön is ez az uralom. Azt is láttuk, hogy csupán ez a szabadság és csakis ez biztosíthatja egy nép történeti folyamatának normálissá válását. Következésképp megállapíthatjuk, hogy akkor és csak akkor van nemzeti felszabadulás, amikor a nemzet termelőerői teljesen felszabadultak mindenfajta idegen uralom alól.

Közhelynek számít, hogy a nemzeti felszabadítás valamennyi nép önrendelkezési jogára épül, és hogy e felszabadítás célja a nemzeti függetlenség elnyerése. Jóllehet az összetett valóság ilyen általános és szubjektív módon történő kifejezése nem áll szemben céljainkkal, mi inkább objektíven fejezzük ki magunkat. Számunkra a nemzeti felszabadítás alapja a nemzetközi jog szintjén elfogadott formuláktól függetlenül, minden népnek abban az elidegeníthetetlen jogában lakozik, hogy legyen saját történelme; a nemzeti felszabadítás célja pedig ennek az imperializmus által bitorolt jognak visszahódítása, vagyis a nemzeti termelőerők fejlődési folyamatának felszabadítása.

Véleményünk szerint, ezért minden olyan nemzeti felszabadítási mozgalom, amelyik nem számol ezzel az alappal és e célkitűzéssel, jóllehet harcol az imperializmus ellen, nem küzd egyúttal a nemzeti felszabadításért.

Ebből az következik, hogy korunk világgazdaságának lényegi jellemzőit, valamint az imperialistaellenes harc területének már megszerzett tapasztalatait szem előtt tartva, a nemzeti felszabadító harc fő oldala a neokolonializmus elleni harc. Másrészt, ha megállapítjuk, hogy a nemzeti felszabadítás megköveteli a termelőerők fejlődési folyamatának lényeges megváltozását, ebből következik, hogy a nemzeti felszabadítás szükségszerűen forradalomnak felel meg.

A legfontosabb, hogy tudatában legyünk azoknak az objektív és szubjektív feltételeknek, amelyek között ez a forradalom végbemegy, és ismerjük a megvalósításához legmegfelelőbb harci formákat.

Nem fogjuk itt elismételni, hogy az emberiség történetének jelenlegi szakaszában ezek a feltételek valóban nagyon kedvezők. Ugyanakkor emlékeztetni kell arra is, hogy mind nemzetközi téren, mind pedig a felszabadulásáért harcoló valamennyi nép belső síkján léteznek kedvezőtlen tényezők is.

Nekünk úgy tűnik, hogy nemzetközi téren legalábbis a következő tényezők kedvezőtlenek a nemzeti felszabadító mozgalomra: jelentős számú politikai függetlenséghez jutott állam neokolonialista helyzete, s az ilyen típusú államok száma nő; a neokapitalizmus által elért eredmények, főleg Európában, ahol az imperializmus preferenciális

beruházásaival segíti egy kiváltságos munkásosztály fejlődését, ami azzal a következménnyel jár, hogy a dolgozó osztályok forradalmi színvonala csökken; néhány olyan európai államnak, amely még gyarmatokkal rendelkezik – mint Portugália – a nyílt vagy álcázott neokolonialista helyzete; a fejletlen országok felé gyakorolt úgynevezett segélypolitika, amit az imperializmus a nemzetközi burzsoáziának szükségszerűen alávett bennszülött álburzsoáziák létrehozása vagy erősítése céljából gyakorol, hogy így torlaszolja el a forradalom útját; az elszigetelődéstől és a forradalomtól való félelem, ami néhány újabban függetlenné vált, és a forradalomhoz kedvező belső gazdasági és politikai feltételekkel rendelkező országot oda juttat, hogy megalkuvó megállapodásokat fogadjon el az ellenséggel vagy ügynökeivel; az imperialistaellenes országok közötti növekvő ellentmondások és végül az imperializmus fenyegetése a világbéke ellen, az atomháború perspektívájával. Ezek a tényezők együttesen erősítik az imperializmus tevékenységét a nemzeti felszabadító mozgalmak ellen.

Bár az imperializmusnak a népek ellen elkövetett ismételt intervenciói és növekvő agresszivitása értelmezhető a kétségbeesés jeleként is a nemzeti felszabadító mozgalom kiterjedtsége láttán, ezek bizonyos mértékben magyarázhatók azokkal a gyöngeségekkel, amelyeket e kedvezőtlen tényezők teremtettek az imperialistaellenes harc általános frontján.

A belső síkon úgy véljük, a gyöngeség, illetve a leginkább kedvezőtlen tényezők a gazdasági-társadalmi struktúrában és annak imperialista nyomás alatt végbemenő fejlődési tendenciáiban rejlenek, vagy pontosabban szólva abban, hogy a nemzeti felszabadító mozgalmak harci stratégiájuk kidolgozása során csekély vagy semmilyen figyelmet nem szentelnek e struktúra és tendenciái jellemzőinek.

Ez a nézet nem szándékozik csökkenteni a nemzeti felszabadító mozgalomra nézve kedvezőtlen többi belső tényező jelentőségét. A gazdasági fejletlenségre, a néptömegeknek ebből következő társadalmi és kulturális elmaradottságára, a törzsi szellemre és más kisebb jelentőségű ellentmondásokra gondolunk itt. Ám meg kell jegyezni, hogy a törzsek létezése csak annak az opportunista magatartásnak függvényében mutatkozik jelentős ellentmondásként, melyet általában a nemzeti felszabadító mozgalom kebelében a törzsből kiszakadt egyének vagy csoportok teremtenek. Az osztályok közötti ellentmondások, még ha embrionális állapotban vannak is, sokkal jelentősebbek, mint a törzsek közötti ellentmondások.

Bár a kolonialista és neokolonialista helyzet lényegét tekintve azonos, és az imperializmus elleni harc során főleg a neokolonializmussal találjuk szemben magunkat, elengedhetetlennek tartjuk e két helyzetnek a gyakorlatban való megkülönböztetését. Ugyanis a bennszülött társadalom horizontális, bár többé-kevésbé differenciált szerkezete és a nemzeti elemekből alkotott politikai hatalom hiánya kolonialista helyzetben megkönnyíti egy széles harci egységfront megteremtését, ami pedig elengedhetetlen a nemzeti felszabadító mozgalom sikeréhez. Ez a lehetőség azonban nem ment fel bennünket a bennszülött társadalmi struktúrájának, fejlődési tendenciáinak alapos elemzése és az igazi nemzeti felszabadítás biztosítását szolgáló, megfelelő gyakorlati intézkedések elfogadása alól. Feltételezve, hogy mindenki tudja, mit kell tennie otthon, a fentiek érdekében elengedhetetlennek látjuk egy szilárdan egységes és az általa vezetendő nemzeti felszabadító harc valódi jelentőségének és céljának tudatában levő élcsapat megteremtését. Ennek szükségessége azért is sürgető, mert tudjuk, hogy néhány ritka kivételtől eltekintve, a gyarmati helyzet nem teszi lehetővé s nem is igényli az élenjáró osztályok (öntudatos munkásosztály és falusi proletariátus) meghatározó létét. Ez utóbbi pedig biztosíthatná, hogy a néptömegek éberrel figyeljék a nemzeti felszabadító mozgalom fejlődését. Viszont a dolgozó osztályok általában embrionális állapota, valamint a nemzeti felszabadítási harc legfontosabb tömegerejének – a parasztnak – gazdasági, társadalmi és kulturális helyzete nem teszi lehetővé a harc e két fő ereje számára, hogy önerejükben megkülönböztessék a valódi nemzeti függetlenséget a mesterkéltné politikai függetlenségtől. Csak egy forradalmi élcsapat, amely általában cselekvő kisebbség, ismerheti fel és hozhatja a néptömegek tudtára ezt a különbséget már kezdetben, a harcon keresztül. Ez magyarázza a nemzeti felszabadító harc alapvetően politikai jellegét és teszi bizonyos fokig jelentőssé a harc formáját a nemzeti felszabadító harc végső eredménye szempontjából.

Neokolonialista helyzetben a bennszülött társadalom többé-kevésbé erős vertikális irányú strukturáltsága és a bennszülött elemekből álló politikai hatalom – nemzeti állam – léte már súlyosbítja az ellentmondásokat e társadalom belsejében. Nehézzé, sőt szinte lehetetlenné teszi egy olyan kiterjedt egységfront létrehozását, mint a gyarmati esetben. Egyrészt a gazdasági hatások (főleg a káderek nemzeti elemekből való toborzása és a bennszülött elemek növekedése elsősorban a kereskedelemben), másrészt a lélektaniak (büszkeség, mert úgy véli, hogy honfitársai kormányozzák; eyes

vezetők és a néptömegek egy része között a vallási vagy törzsi szolidaritás kiaknázása) járulnak hozzá a nacionalista erők egy jelentős részének mozgósításához. Ugyanakkor azonban a neokolonialista államnak a nemzeti felszabadítás erőivel szembeni szükségszerűen elnyomó jellege, az osztályellentmondások súlyosbodása, az idegen uralom ügynökeinek és jelenségeinek objektív megléte (a kiváltságokat megtartó telepések, a fegyveres erő, a faji diszkrimináció), a parasztság növekvő elszegényedése és külső tényezők többé-kevésbé ismert befolyása, mind-mind hozzájárulnak a nacionalizmus tüzének ébren tartásához, számottevő népi rétegek öntudata fokozatos emeléséhez, a népesség többségének éppen a neokolonialista kisemmizés felismerésére alapozott, és a nemzeti felszabadítás eszménye körüli egyesítéséhez. Ezenkívül, amíg a bennszülött uralkodó osztály fokozatosan elpolgáriasodik, az imperializmus közvetett uralma által kizsákmányolt városi munkásokból és agrárproletárokból létrejövő dolgozó osztály kifejlődése új távlatokat nyit a nemzeti felszabadítás fejlődésének. Úgy tűnik, a neokolonializmus esetében ez a dolgozó osztály – bármilyen legyen is politikai öntudatának foka (túl a *szükségletek tudatának* egy minimális szintjén) – alkotja a nemzeti felszabadító harc valódi népi élcsapatát. De csak akkor teljesítheti küldetését e harc keretén belül (amely harc nem ér véget a függetlenség megszervezésével), ha szorosan egyesül a többi kizsákmányolt osztállyal, a parasztsággal általában (bérvizonyban állók, bérlők, felesbérlők, mezőgazdasági kistulajdonosok) és a nacionalista kispolgársággal. Ennek a szövetségnek a megvalósítása szükségessé teszi a nacionalista erők mozgósítását és megszervezését egy erős és jól felépített politikai szervezet keretében (vagy annak tevékenysége révén).

A kolonialista és neokolonialista helyzet közötti másik jelentős különbség a harc távlatában van. A kolonialista eset (ahol a *nemzetosztály* a gyarmatosító ország burzsoáziájának elnyomó erői ellen harcol) legalábbis látszólag elvezethet egy nacionalista megoldáshoz (nemzeti forradalom). A nemzet megszerzi függetlenségét, és elméletben a neki legjobban megfelelő gazdasági szerkezetet szentesíti. A neokolonialista eset (ahol a dolgozó osztályok és szövetségeik egyszerre harcolnak az imperialista burzsoázia és a bennszülött uralkodó osztály ellen) nem oldódik meg nacionalista megoldással. Szükségessé teszi a nemzet területén az imperializmus által meghonosított tőkés struktúra lerombolását és éppenséggel megköveteli a szocialista megoldást.

Ez a megkülönböztetés főleg e két eset termelőerőinek eltérő színvonalából és az osztályharcnak ezzel járó éleződéséből fakad.

Nem lenne nehéz annak bizonyítása, hogy időben ez a különbség alig észrevehető. Elegendő emlékeztetni arra, hogy jelenlegi történeti feltételeink között – amikor is a népeink feletti uralmát minden eszközzel megvalósító imperializmus felszámolása, a világ tekintélyes részén pedig a szocializmus megerősödése van napirenden – egy független nemzet számára csak két út van: visszatérés az imperialista uralomhoz (neokolonializmus, kapitalizmus, államkapitalizmus), vagy a szocialista út elfogadása. Ezt a választást, amelytől a néptömegek harc során nyújtott erőfeszítéseinek és áldozatainak jutalma függ, erősen befolyásolja a harci forma és a harcot vezetők forradalmi öntudatának foka.

[Az erőszak szerepe]

A tények felmentenek bennünket annak bizonyítása alól, hogy az imperialista uralom alapvető eszköze az erőszak. Ha elfogadjuk az alapvetet, hogy *a felszabadító harc forradalom*, és hogy nem fejeződik be abban a pillanatban, amikor felhúzzák a nemzeti zászlót és eljátsszák a nemzeti himnuszt, akkor be fogjuk látni, hogy nincs és nem is lehet nemzeti felszabadulás anélkül, hogy a nemzeti erők ne használnák a felszabadító erőszakot az imperializmus ügynökeinek bűnös erőszakára adott válaszként. Senki sem kételkedik abban, hogy bármilyenek legyenek is a helyi sajátosságok, az imperialista uralom mindig magában foglalja a nemzeti erőkkel szembeni állandó erőszak állapotát. Nincs a földön olyan imperialista (kolonialista vagy neokolonialista) iga alatt élt nép, amely (névleges vagy tényleges) függetlenségét áldozatok nélkül nyerte volna el. Az a lényeg, hogy meghatározzuk, a nemzeti felszabadítás erői által használandó erőszak formáit szem előtt tartva, hogy ne csak az imperialista erőszakra válaszoljanak, hanem harcukkal ügyük végső diadalát, a valóságos nemzeti függetlenséget is biztosítsák.

Egyes népek tapasztalatai, a nemzeti felszabadító harc jelenlegi helyzete a világban (különösen Vietnamban, Kongóban és Rhodésiában), valamint az állandó erőszaknak vagy legalábbis az ellentmondásoknak és megrázkódtatásoknak az az állapota, amely egyes olyan országokat jellemez, melyek „békésnek” nevezett úton nyerték el függetlenségüket, nemcsak azt bizonyítják mind, hogy az imperializ-

mussal kötött kompromisszumok működésképtelenek, hanem azt is, hogy a nemzeti felszabadításnak a népekre az imperialista megtorlás által rákényszerített természetes útja a *fegyveres harc*.

Nem hisszük, hogy megbotránkoztatnánk ezt a gyűlést, ha kijelentjük, hogy az egyedüli és hatékony út a népek célkitűzéseinek végleges megvalósítására, azaz a nemzeti felszabadulás elérésére a fegyveres harc. A nemzeti felszabadítás legújabb történelme ezt a nagy leckét nyújtja mindazoknak, akik valóban elkötelezettek népeik felszabadítási erőfeszítéseiben.

[A kispolgárságról]

Nyilvánvaló, hogy mind ennek az útnak a hatékonysága, mind pedig annak a helyzetnek a stabilitása, melyhez a felszabadulást követően ez az út elvezet, nemcsak a harci szervezet jellemzőitől függenek, hanem mindazok politikai és erkölcsi tudatától is, akik történelmi okok miatt a kolonialista vagy neokolonialista államok közvetlen örökösei lesznek. Mert a tények bebizonyították, hogy az ország kispolgársága az egyetlen társadalmi tényező, amelyik tudatában lehet az imperialista uralom valóságának és képes vezetni az ettől az uralomtól örökölt államapparátust. Ha figyelembe vennénk ennek a társadalmi rétegnek vagy osztálynak véletlen jellegzetességeit, gazdasági helyzetétől elválaszthatatlan természetű irányzatainak bonyolultságát, azt látnánk, hogy helyzetünknek ez a sajátos szükségszerűsége jelenti a nemzeti felszabadító mozgalom egyik gyöngeségét.

A gyarmati helyzet, amely nem teszi lehetővé egy bennszülött álburzsoázia kifejlődését, és amelyben a néptömegek általában a nemzeti felszabadítás megindulása előtt nem érik el a politikai öntudat szükséges fokát, a kispolgárságnak az idegen uralom elleni harc vezetésének történelmi lehetőségét kínálja, mivelhogy objektív és szubjektív helyzete révén (a tömegekénél magasabb életszínvonal, a gyarmatosítás képviselőivel való gyakoribb érintkezés és így több alkalom a megaláztatásra, az iskolázottság és politikai kultúra magasabb szintje stb.) ő az idegen uralom alóli felszabadulás szükségességének tudatára leggyorsabban ráébredő réteg. Ezt a történelmi felelősséget a kispolgárságnak a gyarmati helyzetben *forradalminak* nevezhető része vállalja magára. A többiek pedig vagy megőrzik az erre az osztályra jellemző kételkedést, vagy szövetkeznek a kolonializmussal, hogy ha csak illuzórikusan is, de megvédjék társadalmi helyzetüket.

A neokolonialista helyzet, amely a nemzeti felszabadulás megvalósításához megköveteli a bennszülött álburzsoázia felszámolását, szintén alkalmat ad a kispolgárságnak arra, hogy elsőrendű, sőt döntő szerepet játsszon az idegen uralom megszüntetéséért folyó harcban. Ebben az esetben azonban a társadalmi szerkezetben végbement haladás miatt a harc vezetésének funkcióját kisebb-nagyobb mértékben megosztja a dolgozó osztályok legképzettebb, sőt a nemzeti álburzsoázia hazafias érzellemmel telített elemeivel is. A harc vezetésében részt vevő kispolgári réteg szerepe annál inkább jelentős, és e réteg neokolonialista helyzetben is annyival alkalmasabb e funkció ellátására, amennyire igaz, hogy a dolgozó tömegeket gazdasági és kulturális korlátok akadályozzák, a harchoz csatlakozó nemzeti álburzsoáziát pedig komplexusok és ideológiai természetű korlátok jellemzik. Fontos megjegyezni azt, hogy ebben az esetben a kispolgárság ezen részére háruló küldetés nagyobb forradalmi öntudatot és képességet követel a tömegek törekvéseinek a harc minden szakaszában való hű értelmezésére és a velük való fokozódó azonosulásra.

Bármilyen magas legyen is azonban az e történeti feladat betöltésére hivatott kispolgári szektor forradalmi öntudata, nem szabadulhat meg attól az objektív valóságtól, hogy a kispolgárság mint szolgáltató osztály (azaz, amelyik nem közvetlen résztvevője a termelési folyamatnak) nem rendelkezik olyan gazdasági bázissal, amely biztosítaná számára a hatalom megragadását. Ugyanis a történelem azt bizonyítja, hogy bármilyen fontos szerepet játszottak is egyes forradalmi folyamatokban a kispolgárságból kikerült személyek, ez az osztály sosem volt a politikai hatalom birtokában. És nem is lehetett, mivel a politikai hatalom (az állam) az uralkodó osztály gazdasági képességén alapszik, és mind a kolonialista, mind a neokolonialista társadalom feltételei között ezt a képességet két egység tartja kézben: az imperialista tőke és a nemzeti dolgozó osztályok.

A kispolgárságnak egyetlen út áll rendelkezésére, hogy megtartsa a nemzeti felszabadulás révén kézbe kapott hatalmat: hagynia kell szabadon hatni elpolgáriasodásának természetes tendenciáit, lehetővé tenni egy bürokratikus és közvetítő burzsoázia kialakulását az áruforgalom síkján, hogy nemzeti álburzsoáziává alakuljon át, azaz tagadnia kell a forradalmat és szükségszerűen csatlakozni az imperialista tőkéhez. Mindez pedig megfelel a neokolonialista helyzetnek, azaz a nemzeti felszabadítási célok elárulásának. A kispolgárság előtt csak egy út áll, hogy ne árulja el ezeket a célokat: megerősíteni forradalmi öntudatát, elutasítani az elpolgárosodás kísértéseit és osztálymenta-

litásának természetes ösztöneit, azonosulni a dolgozó osztályokkal, és nem helyezkedni szembe a forradalmi folyamat természetes fejlődésével. Ez azt jelenti a forradalmi kispolgárság számára, hogy ha tökéletesen eleget akar tenni a nemzeti felszabadító harcban rá háruló szerepnek, képesnek kell lennie arra, hogy mint osztály öngyilkosságot kövessen el, és hogy népének legalapvetőbb törekvéseivel teljesen azonosuló forradalmi dolgozóként támadjon fel.

Ez az alternatíva – elárulni a forradalmat, vagy osztályként öngyilkosságot elkövetni – alkotja a kispolgárság dilemmáját a nemzeti felszabadító harc általános keretében. A forradalom érdekében való pozitív út megoldása attól függ, amit nemrég Fidel Castro helyesen a forradalmi öntudat fejlődésének nevezett. Ez a függőség szükségszerűen rátereli figyelmünket a nemzeti felszabadító harc vezetőjének arra a képességére, hogy hű maradjon elveihez és a harc alapvető ügyéhez. Ez bizonyos fokig azt mutatja, hogy ha a nemzeti felszabadítás lényegileg politikai probléma is, a fejlődés körülményei olyan sajátosságokat kölcsönöznek neki, amelyek az erkölcs birodalmába tartoznak. [...]

Nem kiabálunk éljent, nem nyilvánítjuk ki itt szolidaritásunkat egyik vagy másik harcoló nép iránt. Ittlétünk maga az imperializmust elítélő kiáltás és szolidaritásunk bizonyítéka mindazon népekkel, különösen a hős vietnami néppel, amelyek országukban szét akarják zúzni az imperialista igát. De szilárdan hisszük, hogy imperialistaelenes álláspontunk és a közös harcban bajtársainkkal való cselekvő szolidaritásunk legjobb bizonyítéka az, hogy visszatérve országunkba, továbbfejlesztjük a harcot, és hűek maradunk a nemzeti felszabadítás elveihez és célkitűzéseikhez.

Kívánjuk, hogy az itt jelenlevő valamennyi nemzeti felszabadító mozgalom fegyverrel a kézben ismételhesse el országában, népével egységben, a már legendás kubai kiáltást:

Patria o muerte, venceremos!

Halál az imperialista erőkre!

Népeink számára szabad, virágzó és boldog hazát!

Győzni fogunk!

A fordítás alapjául a beszéd magyar nyelvű változata szolgált: Kende István (szerk.): *Fejlődő országok, haladó eszmék*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976, 202–2015. A kötet fordítói: Bauer Tamás, Benda Gyula, Farkas Katalin és Szil Péter. Ezt a szöveget módosítottuk –

egészítettük ki és/vagy rövidítettük le néhány helyen – a fellelhető francia (<https://www.legrandsoir.info/fondements-et-objectifs-de-la-liberation-nationale-et-structure-sociale.html>) és angol nyelvű (<https://www.pambazuka.org/fr/governance/amilcar-cabral-et-la-tricontinentale>) változat figyelembevételével. A dokumentum főcímét az angol nyelvű változattól kölcsönöztük. (A szerk.)